

בס"ד, יום ראשון כז' ניסן תשע"א

שם: _____

זמן: _____

מבחן שבועי מסכת הולין ג - ט (111)

א. (1) האם יש להוכיח מסוגיין אי שחיטה טעונה כלי שרת, ומדוע? (2) האם יש אופן להכשיר שחיטת כותי לכתחילה, ומדוע? וכיצד הדין היכא דעבר ושחט בלאו הכי? והאם אף היכא דהכותי אינו לפנינו הכי דינא? (3) מה היא הסתירה שלכאורה יש להקשות בדין שימור בין נסך? וכיצד יש ליישבה?

ב. (1) מה דינה של שחיטת גוי או ישראל מומר (פרט), ומדוע? והאם התקנה שנשנתה גבי כותי שויכת אף במומר, ומדוע? (2) כיצד ביאר רבינא את הסתירה בין רישא דהכל שוחטין לסיפא דשחיטתן כשרה? ומה העדיפות בביאורו טפי מהביאורים האחרים? ואמאי שאר האמוראים לא ביארו כדבריו?

ג. (1) המוצא ביד כותי מחרוזת של ציפורים שחוטים, האם מותר לאכול מהן (פרט), ומדוע? (2) האם שרי לאכול מבציקות של כותים או עובדי כוכבים בפסח? וכיצד הדין במצות שאפו הגוי והכותי? והאם אף לענין לצאת בהן ידי חובת כזית מצה הכי דינא (פרט)?

ד. 1) חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח והחליפו בשל גוי, האם שרי בהנאה, ומדוע? והאם מותר לקנות חמץ לאחר הפסח מאותו שאינו מבער חמיצו בפסח, ומדוע? 2) "הכל שוחטין ואפילו כותי ואפילו ערל ואפילו ישראל מומר", באיזה ערל ובאיזה מומר איירי הכא? ומה ההכרח לבאר כן? 3) האם יהושפט אכל משחיטתו של בית אחאב, ומניין?

ה. 1) מי כלכל את אליהו כשנחבא מפני אחאב, ומניין? ומהיכן נטלו את האוכל לכלכלו, וכיצד הותר הדבר? 2) האם מקבלים קרבנות מן המומרין או ממושעי ישראל (פרט), ומניין? והאם אף יש טעם בדבר? ומה רצו להוכיח מינה בסוגיין?

ו. 1) האם היבא דכתיב "בהמה" הוי למעליותא או לגריעותא? 2) האם הדינים שהתבארו לעיל גבי שחיטת כותי נאמרו אף האידנא, ומדוע? ומה הוכיח וכיצד הוכיח ר' זירא מהא דר' יוחנן ור' אסי אכלו משחיטת כותי? וכיצד הדין גבי שתיית יין כותי, ומדוע? והאם דין שתיית יין קדם לדין שחיטתו, ומניין? 3) האם הקב"ה מביא תקלה על ידי צדיקים, ומדוע?

ז. 1) מה פשוטו של המקרא "כי תשב ללחום את מושל בין תבין את אשר לפניך: ושמית שבין בלעך אם בעל נפש אתה"? ועל מה נאמר מקרא זה בסוגיין? 2) ישראל הדר במבוי שלא השתתף עם דרי המבוי בערוב, מה עליו לעשות? וכיצד הדין בישראל מומר או גוי או כותי הדרים במבוי? 3) יין או תבלין של עם הארץ שהתערבו בתבשיל, האם מותר לחבר לאוכלו, ומדוע? וכיצד הדין ליקח ממנו יין או תבלין או לומר לו לעשות לו מהם תבשיל?

ח. 1) הנותן לחמותו או לשכנתו או לפונדקית לתקן לו מאכלו, כיצד עליו לנהוג ומדוע? 2) האם עם הארץ חשוד על הגזל? מהיכן רצו להוכיח, והאם הוא מוכח ומדוע? 3) האם דיני הפרשת תרומות ומעשרות נוהגת אף בחוץ לארץ? והאם יש להוכיח דבר זה מסוגיין? 4) האם יש להוכיח מדורות הראשונים שלא נהגו או שנהגו בדבר מסוים דרך ראוי לנהוג, מדוע ומנלן?

ט. 1) כיצד יש לנהוג עם תלמיד חכם דאמר דבר הלכה הנראה כדבר תימה, ומנלן? 2) האם שרי לתרום שלא מן המוקף, ומדוע? והאם בעיני דיבור להפרשה או דסגי בהפרשה בלב? ואי נימא דסגי אף בלב האם יכול לתקנו באופן זה אף בשבת, ומדוע? 3) כיצד חלק ר' פנחס בן יאיר את הנהר גינאי, ומדוע עשה כן?

י. 1) מדוע לא אכל חמורו של ר' פנחס בן יאיר מן השעורים שהוצעו לפניו? ואמאי הובא דבר זה בסוגיין? 2) מה היה מנהגו של ר' פנחס בן יאיר בענין הנאה משל אחרים, ומדוע נהג כן? והאם דעתו היתה לנהוג כך אף בלאו הני טעמי, ומנין? 3) אימתי צדיקים גדולים טפי, בחייהן או במיתתן, ומנין? 4) האם יש כח לכשפים להרוג אדם שלא ברצון הקב"ה?

יא. 1) באר הנידון גבי שוחט בסכין מלובנת! וכיצד הסיק ר' זירא בינו, ומדוע? ואיזה דין בהלכות טריפות יש להוכיח מהאי משא ומתן? 2) מה היא שחין ומה היא מכוה, וכיצד דין טומאתם בנגעים? וכיצד הדין בשחין שבא עליו מכוה או מכוה שבא עליה שחין, ולמאי נפקא מינה? 3) המקבל מכה או נדקר משפור או סכין מלובן, האם נידון הוא כשחין או כמכוה, ומדוע?

יב. 1) האם מותר לשחוט או לחתוך בשר בסכין המשמש לעבודת כוכבים (פרט), ומדוע? 2) הרוצה לחתוך צונן או רותח בסכין הבלוע מנבילות, כיצד עליו לנהוג? וכיצד הדין בסכין קטנה הלקוחה מגוי, או מסכין הבלועה מחמץ ורוצה להשתמש עמה בפסח, או בסכין ששחט עמה טריפה, ומדוע? 3) השוחט או חותך בשר בסכין הבלוע מנבילות בלא שהכשירה כדינה, מה דין החתיכה שחתך עמה, ומדוע? 4) כמה סכינים וכמה כלים עם מים צריך שיהיו לפני הטבח, ומדוע?

יג. 1) אלו דברים אמרינן דתלמיד חכם צריך שיהיה בקי בהן, והאם הוא מוסכם אליבא דכולי עלמא, ומדוע? 2) על אלו דברים נאמר דטבח דאינו יודע אותם אסור לו לשחוט? 3) מה מוטל על הטבח לעשות לאחר השחיטה? ומה דין הבהמה היכא דעבר ולא נהג הכי, ומדוע?

יד. 1) זאב שנטל בני מעיים והחזירן כשהן נקובים, מה דינם, ומדוע? והאם אף לענין סכנתא יש לנהוג הכי, ומדוע? 2) האם בכל גווני אמרינן "ספק איסורא לחומרא", ומהיכן ולפינן לה? 3) צלוחית של מי חטאת שהניחה מגולה ונמצאת מכוסה או שהניחה מכוסה ונמצאת מגולה, מה דינה לענין טומאה ולענין לקדש בה אפר פרה, ומדוע?

בהצלחה!

תשובות למבחן חולין ג ט

א. (1) בסוגיין מבואר דאפשר לשחוט עם קרומית של קנה, ואי נימא דלא עבדינן כלי שרת מעץ, יש להוכיח דשחיטה אינה טעונה כלי שרת. (2) לדעת אביי ורבא כותים גרי אמת הן, ולענין שחיטה ידוע שהוחזקו בה לקיימה כתיקונה, אלא דחשודין הם על לפני עיור, משום דלדידהו משמע דקרא איירי רק בנותן מכשול בדרך, ומשום הכי היכא דישראל עומד על גביו אליבא דאביי, או הישראל נכנס ויוצא אליבא דרבא, שרי לאכול משחיטתו אפילו לכתחילה. ואם עבר ושחט בפני עצמו, אם חותך כזית בשר ואוכלו, הרי וודאי ששחט כדינו ושרי לאכול משחיטתו. וכתבו התוס' בדעת רבא ובתירוץ אחד אף בדעת אביי, דאם הכותי אינו לפנינו, ואי אפשר לבדוקו על ידי כזית בשר, יש להתיר בלאו הכי. ואיכא מאן דאמר דכותי גרי אריות הם ואף לאחר זמן לא קיבלו עליהם גירות, ואסור לאכול משחיטתם כדרך שאסור לאכול משחיטת גוי, דילפינן לה מדכתיב "זובחת" מה שאתה זובח אתה אוכל, והיינו רק מי שהוא בר זביחה שרי לאכול משחיטתו. (3) דבבא חדא קתני "המניח עובד כוכבים בחנותו וישראל נכנס ויוצא" ומשמע דדווקא בדיעבד מהני נכנס ויוצא. ואילו בבבא אחריתא קתני "אין השומר צריך להיות יושב ומשמר, אלא אף על פי שנכנס ויוצא שרי", ומשמע דאפילו לכתחילה. ורש"י כתב דלא זו אף זו קתני, דלא רק בדיעבד אלא אפילו לכתחילה. והתוס' כתבו, דלישנא דהמניח שפיר יש לפרשה אפילו לכתחילה.

ב. (1) שחיטת גוי פסולה, וילפינן לה מדכתיב "זובחת" (תוס'), וכן הדין בשחיטת מומר אוכל נבלות להכעיס. אבל מומר לתיאבון, דעת רבא דשחיטתו כשרה באופן שבודק סכין ונותן לו, דבכהאי גוונא כיון דמונח לפניו היתר, לא שביק היתרא ואכל איסורא. אמנם יש שחלקו על רבא וסברו דכיון דמומר לאכול נבלות, הרי היא לו כהיתר ואינו מקפיד כלל על היתרא. ולענין מומר לעבודת כוכבים, מסקינן דהוי כמומר לכל התורה דשחיטתו פסולה. והתקנה שנאמרה גבי כותי שיהיה ישראל עומד על גביו לא שייכת במומר, דכיון דישראל הוא, סובר שלא יחשדוהו ועל כן אף בעומד על גביו אינו ירא מלא לשחוט כדין.

(2) ללישנא קמא דרבינא, כל המומחין בהלכות שחיטה שוחטין ואפילו לא הוחזקו לשחוט דלא חיישינן להתעלפות. ואם אין יודעין בו שמומחה הוא, לכתחילה לא ישחוט, ואם שחט בודקין אותו ואם יודע הלכות שחיטה יש להכשירו. וללישנא בתרא דרבינא, לא בעינן שיהיה מוחזק כידוע הלכות שחיטה אלא סגי בסתמא, אבל לכתחילה בעינן שיהיה מחזק בשחיטה שאינו מתעלף, ובדיעבד יש להכשיר אף אם אינו מוחזק לפנינו, באופן דאמר דלא התעלף. ולביאורו ניחא טפי סיפא דמתניתין דאם אחרים עומדים על גביהם שחיטתן כשרה, דקאי היכא דליטא קמאן דנבדקיה, ואם אחרים ראו ששחט כדין יש להכשירו. ומכל מקום שאר האמוראים לא ביארו כדבריו, משום דסברו דרוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם, וכן לעלופי לא חיישינן, ושחיטתו כשרה בכל גווני אפילו לכתחילה.

ג. (1) שרי רק באופן דאף הכותי אכל מזו המחרוזת, אמנם איירי דווקא היכא דהכותי אינו יכול להכיר בה, כגון דהישראל הכניסן תחת כנפיו ומסמס בידו את הסימן שעליה. והיינו טעמא דכיון דהוחזקו במצוות שחיטה הוחזקו לכל דיניה ואפילו למה שלא מפורש להדיא בתורה. אמנם איכא תנאי דסבירא להו דמצוה שהוחזקו בה ולא כתובה בתורה אי אפשר לסמוך עליהם, ולשיטתם אין להתיר את הציפורים. (2) היכא דראה דאכתי לא נתחמץ, וודאי דשרי. ולדעת תנא קמא ורשב"ג, בבציקות של כותי שרי אפילו היכא דלא ראה שלא החמיצו משום דמצה הוי מצוה שהוחזקו בה ואפשר לסמוך עליהם, והיינו דווקא היכא דאף הוא אבל ממנה. אבל היכא דכבר אפה מהן מצה, אסור לאוכלה משום גזירת פיתן, אלא אם כן היא עיסה של ישראל, דאפשר לאכול מאפיית הכותי וכדלעיל. ובמצת כותי אף יוצא ידי חובה דהא בקיאים לשמה, והיינו דווקא היכא דראה שאינו אוכל כל הלילה ממצה אחרת.

ד. (1) לדעת ר' יהודה אסור הוא בהנאה, אלא אם כן החליפו בציקות, דלאחר אפייתן מותרים הן. ולדעת תנא קמא מותר הוא בהנאה, וכתב רש"י דהני מילי לאחריים, אבל למחליף עצמו אסור, דאי לאו הכי הא מצינו דמים לחמץ בפסח. וכן כתבו התוס' דיש איסור מדרבנן למחליף עצמו מלבד בקידושי אשה דהקילו משום פריה ורביה. ושרי אף לקנות מאותן החשודים על החמץ בפסח, משום דעבדי רק לתיאבון והיכא דאפשר בהיתרא עבדינן בהיתרא, ומיד לאחר הפסח מחליפין את חמצם בחמץ עובד כוכבים, ולרש"י שרי מיד, ולתוס' שרי רק עד כשיעור אפיה, דהא שמעתין כר' יהודה אזלא ואית ליה דרך בציקן שרי ולא פיתן. (2) ערל איירי במומר לערלות, דאי ערל משום דמתו אחיו מחמת מילה [היינו היכא דידוע דכבר נבלע דמן], הא הוי ישראל מעליא ופשיטא דשחיטתו מהני. והאי ישראל מומר, לדעת רבא איירי במומר לנבלות לתאבון, דאי נימא מומר לשאר מילי, הא לא גרע מומר לערלות. ולדעת רב ענן יש לומר דאיירי במומר לעבודת כוכבים, ואתי לאשמועינן דאף דשקולה כנגד כל התורה, מכל מקום מותר לאכול משחיטתו, אבל מומר לשחיטה אפילו לתאבון, כהיתר חשיב בעיניו ואי אפשר לאכול משחיטתו. (3) יהושפט אכל משחיטתו של בית אחאב, ומסקינן דילפינן לה מדכתיב "ומלך ישראל ויהושפט מלך יהודה יושבים איש על כסאו מלובשים בגדים בגורן" והאי גורן אתי למימר דיושבים בחיבה וברעות ובאגודה אחת כהסנהדרין דאינן חושדין זה לזה.

ה. (1) העורבים ממש כילכלו אותו, וליכא למימר דהיו הם אנשים דשמם עורבין, דלא מסתברא דאיתרמו שנים ששמותיהם עורבין. וכן ליכא למימר דעל שם מקומם נקראו הכי, דהא לא כתיב "עורביים". והביאו לו מביתו של אחאב, ולמסקנת סוגיין על פי הדיבור היה. (2) אין מקבלים קרבנות מומר לכל התורה, ובעולה ילפינן מדכתיב "מכם" ולא כולכם. ובחטאת ילפינן לה מדכתיב "מעם הארץ" ולא כל עם הארץ, אי נמי מדכתיב "אשר לא תעשנה בשגגה ואשם" פרט לאותו שאינו שב מידיעתו. והיכא דהוא רק פושעי ישראל, והיינו מומר לדבר אחד, מקבלים ממנו, והיינו דכתיב "מן הבהמה" דאתי לרבות אלו שדומים לבהמה, וטעמא דמילתא הוא דכיון דמומר הוא רק בדבר אחד, בקל יכול לחזור ואם נקבל ממנו הקרבן יש לומר דיחזור בתשובה. אבל מומר לעבודת כוכבים או לחלל שבתות דהוי כפירה בהקב"ה ובמעשה ידיו, אין מקבלים ממנו קרבן. ולענין חטאת כתבו התוס' בתירוץ אחד, דאף המומר לאכול חלב אינו מביא קרבן על הדם למאן דנפיק ליה "מעם הארץ", משום דדמו להרדי. ורצו להוכיח מינה בסוגיין דהמומר לעבודת כוכבים, מומר הוא לכל התורה ואי אפשר לאכול משחיטתו.

ו. (1) היכא דכתיבא בהמה בפני עצמה, או דכתובה יחד עם אדם אלא שחילק הכתוב ביניהם, הוי לגרעיותא. אבל אם נכתבה יחד עם אדם, על כרחך דהוי למעליותא דאיירי בבני אדם דערומים בדעת ומשימים עצמם כבהמה. (2) רבן גמליאל ובית דינו גזרו על הכותים, אלא דר' זירא סבר מעיקרא דהני מילי היכא דאין ישראל עומד על גביהם, אבל בישראל עומד על גביהם שרי וכפירושא דמתניתין אליבא דאביי ורבא. ולבסוף הדר ביה וסבר כר' יעקב בר אידי דבאין ישראל עומד על גביו לא צריכי למימר, ועל כרחך דתיקנו אף היכא דישראל עומד על גביו, והיינו טעמא משום שמצאו למקצתן שעובדין לדמות יונה, ומחמת המיעוט גזרו על כולם כי היכי דחייש ר' מאיר למיעוטא. ור' זירא הוכיח מאכילת ר' יוחנן ור' אסי דלא סבירא להו לתקנה דרבן גמליאל, דליכא למימר דלא ידעו לה ואי הוו ידעי הוי פרשי, דהא אין הקב"ה מביא תקלה על ידי הצדיקים. ולענין שתיית יינו נמי אסרו מהאי טעמא, ודעת רש"י דמעיקרא גזר ר' מאיר על היין, ולאחריו עמד רבן גמליאל השני ותיקן אף על השחיטה, והיינו דאמרין בגמ' דרבן גמליאל ובית דינו נמי כר'

מאיר סבירא להו. אמנם התוס' כתבו דלא מסתברא דר' מאיר גור מעיקרא על היין דאיסורו רק מדרבן. וביארו, דאדרבה רבן גמליאל הזקן הוא אויל כשיטת ר' מאיר ותיקן על השחיטה, ולאחריו בא ר' מאיר ותיקן אף על היין.

(3) כתבו התוס' דדווקא בעניני דאכילה דגנאי הוא לצדיק לאכול דבר איסור אין הקב"ה מביא תקלה על ידו, אבל בשאר מילי ואפילו באכילת התר בזמן איסור, לא מצינו דאין הקב"ה מביא תקלה על ידם.

ז. (1) פשוטו של מקרא איירי בתלמיד היושב לפני רבו, דרך אם יודע שרבו יענה לו על שאלתו יש לו לשואלו, אבל אם יודע שאין הרב יכול לענות על שאלתו, שביין מעצמו ולא ישאל לרבו. ונאמר הוא בסוגיין על הכותים דאם אדם כשר אתה אל תיטול יין משל הכותים.

(2) ישראל יכול לבטל רשות ולתת רשות באמירה בעלמא. וכן הדין בישראל מומר המשמר שבת בפרהסיא, אבל אם מחלל שבת בפרהסיא, דינו כגוי דאינו יכול לבטל או ליתן רשות, אלא יש לשכור ממנו את רשותו מערב שבת, וכן הדין בכותים דגזרו עליהם ועשאום כגויים גמורים.

(3) יין דמאי שהתערב בתבשיל שרי באכילה, והיינו דאכל רב אסי ביצים המצומקות ביין שהוגשו לפניו בפונדקי דיאי. אבל בלא תערובת אין ליקח מהם בלא מעשר. וכן אסור לומר לו לעשות ממנו תבשיל, דהוי כלוקח ממנו לכתחילה. ודעת רפרם, דתבלין אסור אפילו בתערובת, דכיון דלטעמא עבידא לא בטיל.

ח. (1) הנותן לחמותו יש לו לעשר את מה שנותן לה וכן את מה שנוטל ממנה, משום דחשודה מחלפת המתקלקל דהא בושא מחתנה ורוצה בתקנת בתה, ואין לחבר להוציא מתחת ידיו דבר שאינו מתוקן, ועל כן צריך לעשר את מה שנותן לה ואף את מה שהחזירה לו. [והתוס' הביאו מהירושלמי דדעת ר' יוסי דאינו צריך לעשר את מה שנותן לה, משום דהלעיטנו לרשע וימות]. ובפונדקית נמי יש לעשר דחשודה להחליף אפילו באינו מקלוקל אלא מחם לצונן, ולרש"י היינו דמתכוונת לטובה, דבר בי רב יאכל חם ואני קר. ולתוס' הוא לרעה דמורה היתר לעצמה דכיון דטרחה עבורו יש לה לאכול החם וליתן לו הצונן. ובשכנתו אינו צריך לחוש, דאינה מתכוונת לא לטובה ולא לרעה ואין לה ענין להחליף. [ולתוס' היינו משום דדרך שכנים שטורחים זה לזה ועל כן אינה מורה היתר לעצמה].

(2) עם הארץ אינו חשוד על הגזל, וסברו להוכיח מהא דאמר ר' שמעון בן אלעזר דאשת חבר לא תטחון עם הארץ אפילו היכא דהיא טמאה, משום דחיישינן שמא אשת העם ארץ תיתן לתוך פיה, ולרש"י היינו בתבואה דעם הארץ וחשודה ליטול משל בעלה וליתן לאשת החבר, ולתוס' היינו בתבואת החבר, ואשת עם הארץ אחרת הסבורה שהיא טהורה תסייע עמה ותיתן לתוך פיה אפילו שבאמת אינה טהורה. ודחו, דהא לא חשיבה דגזולת, משום דמורה היתר לעצמה בדבר מועט מחמת טירחתי בדישה.

(3) בסוגיין מבואר דבחוץ לארץ שרי לאכול עלה של ירק בלא לעשרו. ומכל מקום אין להוכיח מהתם לענין תרומות ומעשרות בחוץ לארץ, ולדעת רש"י היינו משום דרך מעשר דגן דבארץ ישראל הוא מדאורייתא יש להחמיר אף בחוץ לארץ. והתוס' כתבו, דאף בשאר מילי נהוג תרומות ומעשרות בחוץ לארץ, אלא דבדמאי לא החמירו, ומה שהתירו בסוגיין בשל דמאי היה. ובשם הירושלמי כתבו, דירק אינו חייב כלל בחוץ לארץ, ופירות האילן נוהגת תרומה גדולה אבל לא מעשר. ובדגן תירוש ויצהר דחייבים בארץ ישראל מדאורייתא, אף בחוץ לארץ יש לחייב בין בתרומה ובין במעשר.

(4) אין ראיה מדורות הראשונים, וכדחזינן דרבי התיר בית שאן אפילו דנהגו בה איסור, דיש לומר דטעו ולא ידעו דלא כיבשוה עולי בבל. וכן מצינו דחזקיהו כיתת נחש הנחושת אף דאבותיו הצדיקים הכריתו כל העבודה זרה והשאירוהו, והיינו משום דסברו דכיון דנעשה על פי הדיבור אסור להכריתו, והוא הכריע דאף הוא בכלל.

ט. (1) יש אומרים דאין מוזהרין שמעותו ממנו לומר לא שמעת, ויש אומרים דאין משקצים את דבריו, ויש אומרים דאין מוזהרין אותו לומר דגאוותו גרמה לו לא לשמוע דבר כהלכתו מפי רבו. והוכיחו הכי מהא דהעידו לפני רבי דר' מאיר אכל עלה של ירק מבית שאן בלא לעשר [ועל כרחק אכלו מאגודה ואף לא הפריש עליו במחשבה], ועל פי עדות זו אף דנראית כתמוהה, התיר רבי את בית שאן.

(2) אסור לתרום שלא מן המוקף, דיש לחוש שמא אותו שתורם ממנו אבד או נרקב, ונמצא שהפרשתו לא חלה. ואין צריך הפרשה בדיבור אלא סגי בלב, ומכל מקום אף בשבת אסור להפריש הכי כיון דהוי מתקן, ורק לענין מדומע התירו בזה האופן.

(3) על ידי דאמר לו דחלוק לו כדי לעשות רצון קונו דהולך לפדיון שבויים, וכשהנהר לא רצה להבקע בטענה דר' פנחס ספק עושה רצון קונו דמי יימר דבידו לפדות, ואילו הנהר וודאי עושה רצון קונו, אמר לו ר' פנחס דהא בידו לגזור עליו שלא יעברו בו מים לעולם. וכן עכבו מלשוב עד שיעבור היהודי שנשא עמו חיטי לפסח, דאף הוא עסוק במצוות שימור, וכן שיאפשר לאותו ישמעאלי הנלווה עמהם לעבור, שלא יאמר ככה עושים לבני לוויה.

י. (1) כיון דשעורים אלו הוכנסו לצוך מאכל אדם, והדין הוא דעתה אף אם יתנם לבהמתו צריך לעשרו. והתוס' הביאו בשם הירושלמי דאף דלא היו חייבין במעשר, מכל מקום החמירה על עצמה. והובא דבר זה בסוגיין להוכיח דהקב"ה אינו מביא תקלה לצדיקים, דמה החמור של ר' פנחס בן יאיר לא נהנה מן האסור, כל שכן צדיקים עצמם.

(2) מיום עומדו על דעתו לא נהנה משל אחרים, ואמר דישאר קדושים הם, דיש שאין לו ורצה ליתן, ועל כן אינו מעונין לחסרו ולהנות מסעודתו, ויש שיש לו אבל אינו רוצה ליתן ורק מפני הבושה מזמנו. ואף בלאו הני טעמא היה נוהג הכי, כדחזינן דאפילו אצל רבי דהיה לו ורצה לכבדו לר' פנחס בן יאיר, איגלגל מילתא דעבר באותו פתח שהיו בו פרדות, ולא רצה לאכול ממנו בטענה שמלאך המות בביתו של זה.

(3) גדולים טפי במיתתם, ולרש"י ילפינן לה מהא דאלישע בחייו כשרצה להחיות את בן השונמית היה צריך ליתן פיו על פיו וכו' ולבקש רחמים, ואילו במיתתו החיה את המת שנגע בעצמותיו אף בלאו הני. והתוס' ביארו, דהוכיחו מהא דבמיתתו הסתלק מיד אותו דאינו ראוי להיות אצלו, ואילו בחיים חזינן טובא דיושבים רשעים אצל הצדיקים ואינן מסתלקים.

(4) יש להם כח, מלבד לאותו אדם דנפשיה זכותיה.

יא. (1) דנו האם ליבונה קודם לחידודה ונטרפה קודם שחיתתה, והסיק ר' זירא דחידודה קודם לליבונה וקודם נשחטה. ועוד ביארו דצריך לומר דבית השחיטה מרוח רווח, דאי לאו הכי הא קודם שנגמרה השחיטה נקבו בית הצדדים של מקום השחיטה והוי טריפה. והוכיחו התוס', דדין נקוב נאמר אף לאחר שהתחיל לשחוט כל עוד שלא סיים שחיטתו.

(2) שחין היא מכה הבאה מחמת חמימות שלא מן האור, כגון חימום מכה או חימום אבר מעיקרו או גפת וכדו', ומכוה היינו מכה הבאה מחמת חימום האש או תולדת האש. ודינם לענין נגעים שמתמאים בשער לבן או בפשיון לאחר שבוע אחד. ושחין שבא עליה מכוה או מכוה שבא עליה שחין, לעולם אזלינן בתר האחרון, ונפקא מינה לענין צירוף, דהא קיימא לן דחצי גריס מכוה וחצי גריס שחין אינן מצטרפין לשיעור נגע.

3) המקבל מכה משפוד מלובן, יש להסתפק האם המכה קדמה והוי שחין, או דההבל קדם והוי מכוה. ואם דקרו בחידוד סכין, וודאי דהמכה קדמה, משום דאין בחודה די הבל לעשות מכוה. ואם דקרו בשיפוד, ליכא הכא חמימות דמכה אלא רק מחמת האור והוי מכוה.

יב. 1) היכא דאין לחוש בו משום בליעת שמנונית דאיסורא, כגון בסכין חדשה שרק ביקע בה גוואז לעבודת כוכבים, או ליבנה באור, לשחוט בה מותר משום דמקלקל הוא ואינו נהנה מן עבודה זרה, דהא בהמה בחייה עומדת ליותר שימושים מאשר במיתתה. מלבד היכא דהיא מסוכנת דשחיטתה היא תיקונה ולא קילקולה. ולחתוך בה בשר אסור משום דיש לו הנאה מן הסכין ואסור להנות ממשמשי עבודה זרה, מלבד היכא דמקלקל חתיכות הראויות לשליחת דורון דשרי.

2) לחתוך צונן סגי בנעיצה עשר פעמים בקרקע. אבל לחתוך רותח יש ללבנה באור. והביאו התוס' בשם ר"ת דאם לא השתמשו עמו ממש על האור, סגי בהגעלה ברותחין. ולענין סכינים קטנים הלקוחים מגוי, דעת הר"י בן הר"מ דיש ללבנם באור משום דדרכן לתקן בהם נרות של חלב, ודעת ר"ת דכיון דאין עיקר תשמישם לכך אין לחוש להא. ולענין סכין שחתך עמה חמץ, סגי בליבון משום דהיתרא בלע. ואם שחט עמה טריפה, נחלקו רבינא ורב אחא, האם טעונה הגעלה ברותחין או דסגי הדחה בצונן נלדעת רש"י נחלקו האם בית השחיטה צונן או רותחין.

3) השוחט עמה, לדעת רב טעונה קליפה, ולא מיבעי למאן דאמר בית השחיטה רותח, אלא אפילו למאן דאמר בית השחיטה צונן, מכל מקום אגב דוחקא דסכינא מבלע ביה טפי. ולדעת רבה בר בר חנה סגי בהדחה, ולא מיבעי למאן דאמר בית השחיטה צונן, אלא אפילו למאן דאמר בית השחיטה רותח, אפילו הכי אידי דטריד להוציא דם לא בלע. ולענין שאר חתיכות כתבו התוס' דהמנהג להקל, וביארו, דדוחקא דסכינא שייך רק היכא דיש גם רתיחה קצת.

4) צריך שיהיו לו סכין מיוחדת לשחיטה שלא יחתוך בה דברים אחרים שמא תיפגם ולא אדעתיה. ועוד אחת לחתך בה בשר, ועוד אחת לחתך בה חלבים, ואינו יכול לחתך חלבים בזה של הבשר לאחר חתיכת הבשר, מחשש שמא יבוא לחתוך בה בשר בלא הכשר. וכן צריך שני כלים של מים, אחד להדיח בה בשר, ואחד להדיח בה ידיו מן החלבים, דאם יהיה לו רק כלי אחד, שמא ישכח וידיח הבשר לאחר החלבים וידבק בו משמנונית החלבים.

יג. 1) לדעת ר' יהודה אמר רב צריך שיהיה בקי בכתב כדי לחתום שמו על עדות או על דין. וכן בקי בשחיטה ובמילה. ולדעת רב חנניא בר שלמיה משמיה דרב, צריך שיהיה בקי אף בקשר של תפילין וברכת חתנים וציצית. ור' יהודה סבר דהנך שכיחי וכולם בקיאים בהם, והתוס' ביארו דשכיח לקנות תפילין מקושרות ולהכי אין צריך להיות בקי בהן.

2) נאמר דצריך להיות בקי בהלכות שהיה הגרמה דרסה חלדה ועיקור. ולדעת רש"י עיקור היינו שחט את הושט ופסק את הגרגרת, והתוס' ביארו דאיירי באופן ששחט את הסימן שלא במקומו.

3) יש עליו לבדוק את הסימנים אם נשחטו כדן, ואם לא בדק, לדעת ר' אליעזר בן אניטגנוס משום ר' אלעזר ברבי ינאי דינה כטריפה לענין אכילה. משום דבחייה הוחזקה באיסור אכילה משום אבר מן החי, וכל דלא ידוע שיצאה מזה האיסור עדיין באיסורה עומדת. והתוס' ביארו דמדאורייתא שרי אפילו באכילה משום דרוב מצויים אצל שחיטה מומחין הם, ומדרבנן החמירו רק לענין אכילה. ובמתניתא תנא דאף מטמא במשא כנבילה, משום דבחזקת שאינה שחטה קיימא, והוי כאילו מתה דדינה כנבילה.

יד. 1) כיון דנשחטה כדן, יש לתלות הנקבים בזאב ולא אמרינן דהיו מעיקרא והוי טריפה. אבל לענין איסורא לא תלינן בהם, אלא חוששים שמא נקבים אלו של נחש הם ושמא הטיל בהם ארס, דחמירא סכנתא מאיסורא.

2) בספק טומאה ברשות הרבים, ילפינן מסוטה דלא אזלינן לחומרא ואפילו היכא דליכא חזקה להתיר, אבל הני מילי היכא דיכול להיות לקולא, אבל אם אינו יכול להיות, רק אם יש חזקה להקל אזלינן לקולא. וכן היכא דאין בו דעת להשאל אזלינן לקולא וילפינן לה מסוטה.

3) הניחה מכוסה ומצאה מגולה, אין לחוש לטומאה משום דאפשר לתלות בשרצים, ואם יש אפשרות שחולדה או נחש אליבא דרבן גמליאל נגע בה, יש לפוסלה למי חטאת משום דמקיאים המים ששותין, וחשיב נעשה בו מלאכה, או דלא הוו מים חיים. ואם הניחה מגולה ומצאה מכוסה יש לטמאותה משום דאי אפשר לתלות בשרצים דאין דרכן לכסות, ויש לחוש שמא אדם טמא גילן והכל טמא. ומים טמאים פסולים לקידוש מי חטאת (רש"י).